

стратегію свого розвитку, а це в свою чергу забезпечить отримання високих активів, уникнення можливого ризику. Крім того диверсифікація діяльності агропідприємств, що є основою стратегічного розвитку агропромислового комплексу в цілому, дозволить найбільш повно і раціонально використовувати природний і виробничий потенціал, розширити асортимент і збільшити обсяги виробництва продукції АПК. Стратегія диверсифікаційної діяльності сільськогосподарського підприємства спрямує його на створення і стабілізацію ефективної економіки, яка забезпечить задоволення загальної потреби зовнішнього та внутрішнього соціально-економічного середовища.

Література

1. Томілін О.О. Диверсифікація аграрних підприємств як дієва стратегічна орієнтація в агропромисловій сфері / О.О. Томілін // зб. наук. пр. ВНАУ / Серія «Економічні науки». – 2012. – № 3 (69). – С. 205–211.

2. Степаненко Н.І. Механізм формування стратегії диверсифікації агросервісних підприємств // Всеукраїнський науково-виробничий журнал, №1(15). – 2010. – С.18– 21

Ірина Мазур

Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького

ОЦІНКА ТЕХНІЧНО-ДОСЯЖНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІОМАСИ

Розвиток і впровадження біоенергетичних технологій позитивно впливає на соціально-економічне зростання регіонів, в яких реалізуються заходи з енергоефективності та енергозбереження. За умови використання біомаси на енергетичні цілі заощаджені кошти залишаються в регіонах та використовуються для фінансування розвитку місцевої економіки. Удосконалення та запровадження найбільш енергоефективних технологій виробництва енергії з біомаси сприяє створенню нових робочих місць для виробництва, заготівлі і попередньої підготовки біомаси, виробництва і транспортування біопалив, обслуговування біоенергетичного обладнання. Створення нових робочих місць в депресивних регіонах стимулює підвищення соціально-економічного рівня життя населення через зростання рівня зайнятості.

Треба відзначити, що багато агропромислових господарств використовують соломку на неенергетичні цілі, хоча як харчову добавку та підстилку її застосовувати не рекомендується. Давно назріло питання створення

механізованих підприємств, які б надавали послуги з виконання механізованих робіт сільгоспвиробникам. За допомогою державної підтримки (гарантій або безвідсоткового кредитування) вони змогли б залучити необхідні інвестиції і придбати високопродуктивну та ефективну техніку, яку не можуть дозволити собі середні і малі сільгоспвиробники.

Для Івано-Франківської області характерний значний технічно-досяжний теплоенергетичний потенціал рекуперації скидних вод, а в структурі технічно-досяжною теплоенергетичного потенціалу біомаси переважає потенціал соломи та післяжнивних решток (166,6 тис. т у. п.), біогазу з гною свійських тварин (98,3 тис. т у. п.) та (86,9 тис. т у. п.) деревини (табл. 1, рис. 1).

Впродовж 2011 – 2013 років зріс рівень використання біодизелю з ріпаку і перевищив 100%, що обумовлюється введенням в експлуатацію заводу у Калуському районі потужністю 170 тис. т, який закуповує сировину в сусідніх Львівській і Тернопільській областях. Суттєво, до 25,6%, зріс рівень використання потенціалу біоетанолу, хоча значна його частина використовується підприємствами для власних потреб, а решту покриває потребу на 3% рівні додавання до бензину. Наявні потужності за умови стимулювання попиту на біоетанол можуть забезпечити покриття потреби у додаванні до традиційного бензину на рівні 5%.

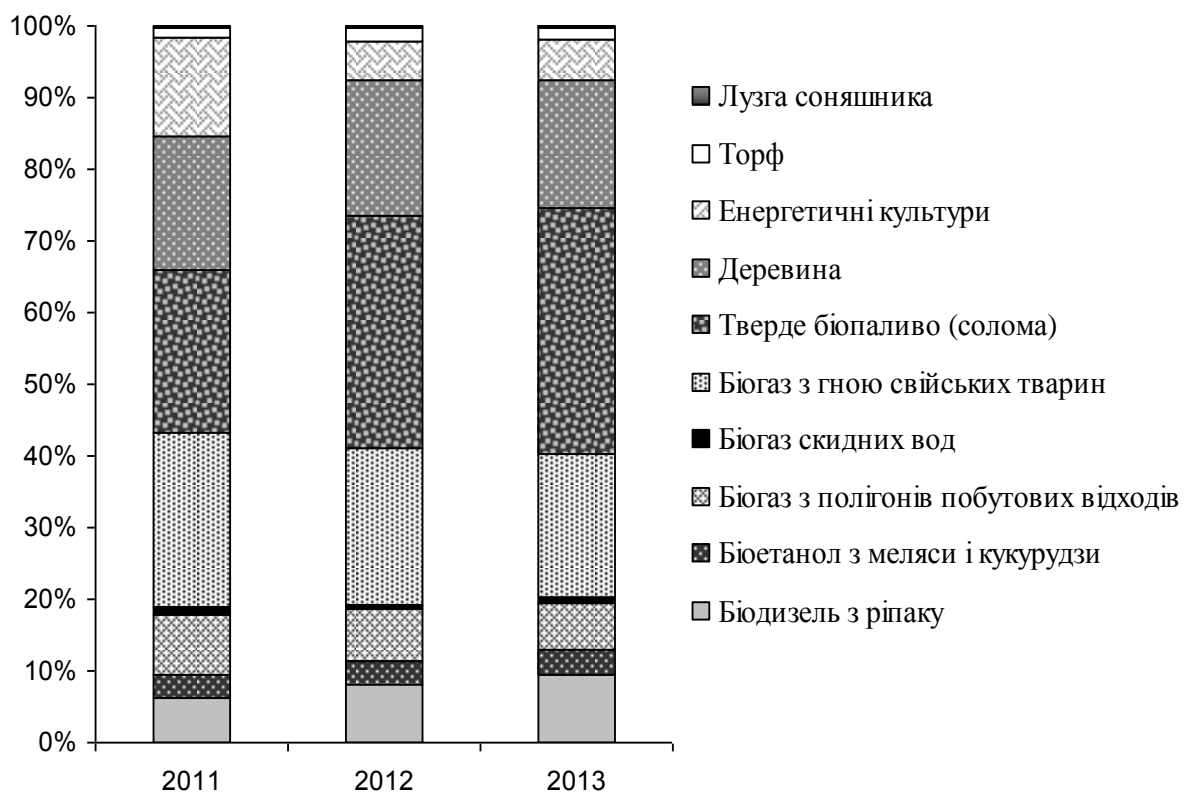
Таблиця 1

**Технічно-досяжний енергетичний потенціал
біомаси на Івано-Франківщині**

Вид біомаси	Технічно-досяжний енергетичний потенціал			Використано (утилізовано), тис. т у. п.			Рівень використання, %		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Біодизель ріпаку	24	36,7	46,5	45	170	190	187,5	463,2	408,6
Біоетанол меляси кукурудзи	13,2	15,2	16,8	1,2	3,5	4,3	9,1	23,0	25,6
Біогаз полігонів побутових відходів	33,1	32	31,6	0	0		0,0	0,0	0,0
Біогаз скидних вод	3,3	3,2	3,18	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Біогаз з гною свійських тварин	95,5	98,1	98,3	0	0	1,1	0,0	0,0	1,1
Тверде біопаливо (солома)	89,6	147,4	166,6	1,3	2,6	5,8	1,5	1,8	3,5

Деревина	72,4	85,5	86,9	14,6	21,1	23,5	20,2	24,7	27,0
Енергетичні культури	54,6	24,7	27	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Торф	5,40	8,37	8,53	6,9	6,4	6,6	127,7	76,4	77,4
Лузга соняшника	0,7	0,9	1,16	0,3	0,7	1,1	42,9	77,8	94,8
Всього:	391,8	452,1	486,6	69,3	204,3	232,4	17,7	45,2	47,8

Отже, слід стимулювати підвищення обсягу виробництва біоетанолу. Досягнення виробництвом етанолу обсягу 9,7 тис. т у. п. та рівня використання технічно-досяжного енергетичного потенціалу 57,8% дозволить досягнути нормативного рівня додавання до традиційного палива в 7%.

Рис. 1 Структура технічно-досяжного енергетичного потенціалу біомаси для Івано-Франківської області

Зростання обсягів використання соломи до 3,5% від наявного технічно-досяжного теплоенергетичного потенціалу пов'язане зі збільшенням посівних площ під зерновими і соняшником, а недостатній рівень використання – з відсутністю техніки для забезпечення збору післяжнивних залишків та їх тюкування. Обмеження використання соняшника викликане горбистим та гірським рельєфом, де не завжди можна застосовувати технічні засоби.

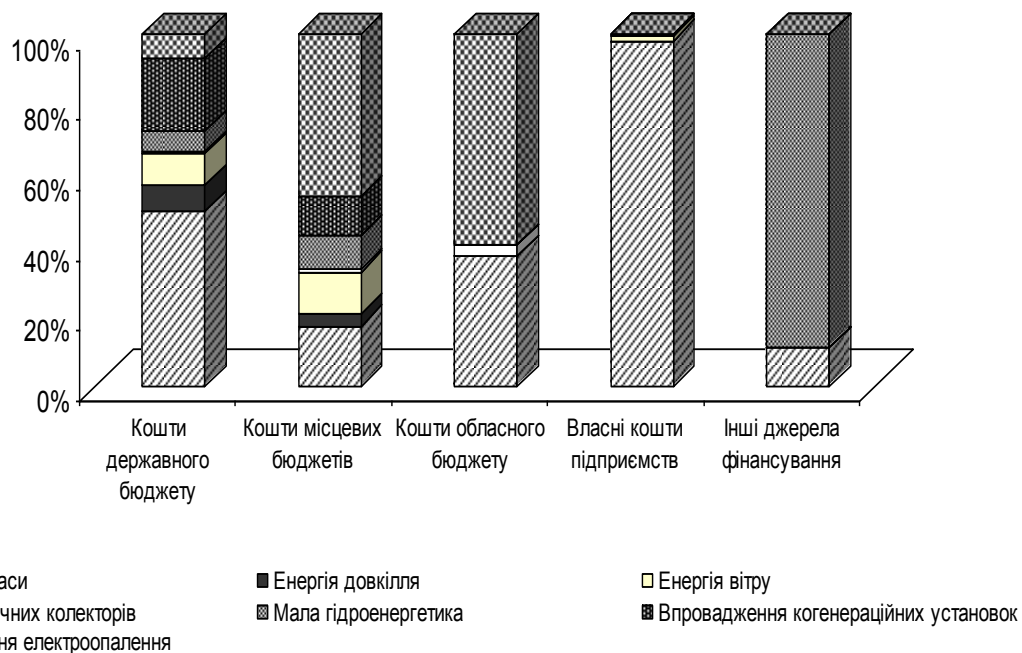
У зв'язку зі зростанням валового збору соняшника та наявності вільних виробничих потужностей для виробництва пелет з лушпиння зріс обсяг

виробництва та переробки до 94,8% від технічно-досяжного теплоенергетичного потенціалу.

Сьогодні особливо актуальним є будівництво і введення в експлуатацію другої черги біогазового заводу «Даноша» та реконструкції водно-каналізаційної системи Івано-Франківська, що дозволить долучити у використання біогаз скидних вод та теплоенергетичний потенціал їх рекуперації, забезпечивши скорочення використання природного газу.

Зважаючи на вагому частку у потенціалі деревини (17,9%) та недостатній рівень його використання – 27%, слід стимулювати попит й розвиток внутрішнього ринку гранул і брикетів з відходів деревини.

На Прикарпатті основними напрямками розвитку сировинної бази є тверде біопаливо (солома), біогаз з гною свійських тварин, відходи заготівлі і обробки деревини, біодизель, тому Програмою енергоефективності області пріоритетними визначено більш повне освоєння і використання наявної сировинної бази та технічно-досяжного теплоенергетичного потенціалу біомаси.

Рис. 2 Структура фінансування заходів Програми енерго-ефективності Івано-Франківської області за джерелами енергії

Структура джерел, обсягів та напрямів фінансування свідчить про особливе значення використання біомаси для енергетичної безпеки регіону та його енергонезалежності (рис.2). Хоча обсяги фінансування за рахунок бюджетних коштів не виконуються, проте відбувається залучення міжнародного фінансування за рахунок отримання грантів та позик.

Література

1. Мазур І. М. Організаційно-економічний механізм забезпечення енергетичної безпеки національної економіки [Текст]: монографія / І. М. Мазур. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – 648 с.

Микола Малік

Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», м. Київ

Леся Забуранна

Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Теоретичне узагальнення шляхів реформування, подолання кризових явищ у розвитку аграрного виробництва та вибір правильних орієнтирів показує, що найбільш оптимальним із можливих напрямів розвитку вітчизняного аграрного сектору є інноваційний. Лише таким шляхом можна швидко й ефективно трансформувати сільськогосподарське виробництво, стимулювати аграрне підприємництво і водночас забезпечити вихід на світовий рівень, що надзвичайно важливо для нашої держави з її величезним потенціалом аграрної країни. Без інноваційних процесів неспроможні відбутися структурні перетворення, динамічне економічне зростання, що і обумовлює актуальність дослідження.

В процесі дослідження нами встановлено, що терміни “інновація” та “інноваційний процес” близькі, але не ідентичні то слід погодитися, що “інноваційний процес пов’язаний зі створенням, освоєнням і поширенням інновацій” [1,3]. Необхідно погодитися також з думкою вчених Дж. Брайта і Б. Твісса, що це – “єдиний свого роду процес, який поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво та управління у єдине ціле” для одержання суттєвих 14 ефектів і ліпшого задоволення суспільних потреб [4]. Ряд вчених визначає інноваційний процес “як систематичний розвиток і практичне відпрацювання нових ідей” [5].

Ми дотримуємося думки, що інноваційний процес пов’язаний із створенням, освоєнням і поширенням інновацій. Неодмінними властивостями інновації є науково-технічна новизна і виробнича придатність. Отже, науково-технічні інновації повинні: мати новизну, задовольняти ринковий попит та приносити прибуток виробнику. Поширення нововведень, як і їхнє створення, є складовою частиною інноваційного процесу. Згідно з нашими міркуваннями,